

Verveningen in de beginjaren van de Maatschappij Helenaveen

Inhoudsopgave

Verveningen in de beginjaren van de Maatschappij Helenaveen.....	1
9 maart 1838 Reeds vroeger is de aandacht gevestigd op de inlandsche	1
21 juli 1852 STATISTIEK OVER 1851 (*).....	1
23 augustus 1856 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1855.....	1
21 augustus 1858 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1857.....	2
27 augustus 1859 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1858.....	2
11 september 1861 LIESSEL, 4 Sept. Als eene zeldzaamheid kan men van hier	4
11 augustus 1864 - De nacht van 3 op 4 dezer is voor de gemeente Asten.....	4
18 september 1869 HELENAVEEN, 16 Sept. In het vorige jaar werd alhier	4
26 februari 1875 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1874.....	4
26 februari 1877 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1876.....	4
22 maart 1878 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1877.....	5
11 mei 1879 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1878.....	5
26 augustus 1880 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1879.....	5
7 april 1881 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1880.....	7
18 februari 1882 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1881.....	7
13 maart 1883 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1882.....	8
20 maart 1884 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1883.....	8
6 mei 1886 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1885.....	9
6 mei 1888 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1887.....	9
15 mei 1889 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1888.....	9
12 maart 1890 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1889.....	10
26 maart 1889 Met dankbaarheid en een tevreden gevoel,	10
4 mei 1889 Bij de stierenkeuring te Asten (L.) is aan den stier,	10
11 augustus 1890 Omtrent het tabaksgewas wordt ons uit Wageningen	11
17 april 1891 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1890.....	11
1 december 1892 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1892.....	11
31 maart 1894 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1893.....	12
29 juni 1942 Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1942.....	12

9 maart 1838 **Reeds vroeger is de aandacht gevestigd op de inlandsche**
 veenderijen, welker belangen door den steeds toenemenden invoer van steenkolen worden
 5 benadeeld, en moet de regering thans met des te meer aandrang de heffing van een regt
 op den invoer van deze vreemde brandstof aanprijzen, sedert het bij ondervinding
 blijkt, dat in de groote fabrieken er ook voor de stoomwerktuigen de turf als zeer
 dienstbaar is te beschouwen; kunnende tot voorbeeld onder anderen strekken, dat in
 10 stoom suiker raffinaderijen en in sommige bierbrouwerijen te Amsterdam, een ton turf
 per mud steenkolen wordt verbruikt; terwijl in andere gewesten de turf uitsluitend of
 voor het grootste gedeelte gebezigt wordt.

21 juli 1852 **STATISTIEK OVER 1851 (*)**.
 [...]
 15 VEENDERIJEN. Verveend 581,927 tonnen turf.
 AMBACHTS- EN FABRIEKSNIJVERHEID. [...] Voorts gunstig de steen, pannen en
 pottenbakkerijen, nogtans te Deurne kwijnend, [...]

23 augustus 1856 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1855**
 20 Tot het verveenen van peelgronden zijn sedert het vorige verslag geene concessiën
 meer verleend. Omtrent de bestaande kan over hel jaar 1855 het navolgende worden
 medegedeeld:
 1. Betrekkelijk de verveening door J. van de Griendt c. s. onder Deurne:
 Dat van 15 Maart tot 30 November zijn uitgegeven 48,374 daggelden. - Men heeft
 25 gefabriceerd 220,000 ton lange of fabriekturf.
 Twee zijwijken zijn aangelegd ter respektieve lengte van 374 en 273 ellen, de eerste
 op het aan de ondernemers behoorende terrein, de tweede op het gepachte gedeelte;
 terwijl het hoofdkanaal 488 ellen is verlengd.
 Voor de boekweitteelt zijn omgekapt 98 bunders, en omgegraven tot het uitdroogen of
 30 inklinken van het veen 149 bunders.
 Tot bouwland zijn aangelegd ongeveer vier bunders, waarvan de oogst voldoende is
 geweest. - 70 bunders zijn onder bewerking voor het steken van turf.
 Het vervoeren van den turf met eigen schepen, heeft geregeld plaats.

Naspeuringen naar de N.V. Maatschappij Helenaveen: Verveningen

35 Tot huisvesting der arbeiders beslaan geschikte keeten, welke te zamen door ongeveer 240 personen worden bewoond.

De gezondheidstoestand is gunstig geweest; tweemaal per week komt een geneesheer op het veen-terrein, die van wege de ondernemers bezoldigd wordt.

40 Men heeft alle reden te gelooven, dat de onderneming voor de deelhebbers op den duur voordeelig zal zijn, en dat die zich hoe langer hoe meer zal uitbreiden.

21 augustus 1858 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1857**

45 *Verveeningen.* Ten aanzien van de verveeningen onder Deurne in het zoogenaamde Helenaveen, onder direktie van J. van de Griendt te 's Bosch, kan over 1857 worden medegedeeld, dat het steken van turf steeds met kracht wordt voortgezet, als zijnde Maart tot November door de ambtenaren van 's rijks belastingen gepeild geworden 162,507 ton lange turf der 3e klasse; terwijl daarenboven door of van wege de ondernemers, uit de aanliggende veengronden van de gemeente Deurne, nog 200,000 ton turf 3e klasse en 500 ton van de 1e klasse gefabriceerd zijn.

50 Het hoofdkanaal (Helena-vaart) is dat jaar niet verder doorgetrokken, doch is in de verdere strekking over 500 ellen lengte de bovenveen afgevoerd. Nieuwe zijwijken zijn er nog niet aangelegd.

In de maand Mei 1857 is een aanvang gemaakt met het afbranden van het veenterrein voor de boekweitteelt, en zijn met boekweit bezaaid 90 bunders onder Deurne en 213 bunders onder Horst; zij er thans in de Helena-veen 150 bunders begript en voor de 55 boekweit bekapt, en onder Horst 275 bunders.

De boekweitteelt heeft dat jaar buitengewone resultaten opgeleverd, doordien elke bunder gemiddeld 21 mudden heeft opgebracht.

Negen bunders waren tot bouwland aangelegd, die mede een gunstige uitkomst hebben opgeleverd.

60 Het aantal woningen is niet vermeerderd en ook de bevolking is niet toegenomen.

In de maand Oktober is een der bestaande steenen gebouwen tot noodkerk ingerigt, waarin dagelijks dienst wordt verrigt.

De gezondheidstoestand der bevolking is steeds gunstig gebleven.

65 Deze onderneming is thans overgebracht in eene maatschappij, waaruit zal voortvloeijen dat in 1858 nog met meer kracht zal worden gewerkt.

In navolging van deze onderneming, zijn in November 1857 onder de gemeente Deurne verpacht ongeveer 400 bunders voor de boekweitteelt; dit voorbeeld is reeds eveneens gevolgd onder de gemeenten Zevenum en Venraij (Limburg.)

70 In de veenderij genaamd den Diepenhoek, onder Someren zijn gepeild 35482 en onder de gemeenten Deurne, Asten en Bakel 336294 ton turf.

27 augustus 1859 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1858**

75 *Verveeningen.* Tot het verveenen van peelgronden zijn 1858 geene koncessien verleend; omtrent de bestaande kan het navolgende worden medegedeeld:

1°. De verveening in het zoogenaamde Helenaveen, gemeente Deurne, onder direktie van J. van de Griendt te 's Bosch, werd ook in 1858 geregeld voortgezet; eene Maatschappij heeft zich echter daartoe gevormd, waarvan de statuten zijn goedgekeurd bij koninklijk besluit van 31 December 1857 No. 66.

80 Het steken, afbanken, droogen, opzetten en vervoeren van turf heeft onafgebroken plaats gehad; daartoe zijn aan dagg. besteed ongef. 60,000 dagl.

Voor het verlengen van het veenkanaal 15,000 dagl.

Aan het begreppen, grond omwenden, gelijkmaken,

zaaijen, inzamelen en dorschen van boekweit 5,000 dagl.

85 Idem onder Horst (Limburg) 13,000 dagl.

Te zamen ongeveer ... 93,000 dagl.

De verveening heeft opgeleverd:

Op de eigendommen der maatschappij, volgens de peiling der ambtenaren van 's rijks belast. 257,546 ton turf 3e kl.

90 Op de gepachte 5 bunders onder ton turf 3e kl.

Deurne 65,000 ton turf 3e kl.

Op het partikulier terrein 125,000 ton turf 3e kl.

Idem Idem 1,800 ton turf 3e kl.

Te zamen 449,316 ton turf

95 Het veen of hoofdkanaal doorgetrokken zijnde tot aan Soemeer, heeft thans eene lengte van ruim 10.000 strekkende ellen met een waterspiegel van 10 el, bij eene diepte van 1.60 el.

Uit dit kanaal zijn vier zijwijken in onderscheidene rigtingen door de verveeningen gegraven, van eene gezamenlijke lengte van 1.500 el, bij eene breedte op den waterspiegel, die van 7 tot 9 el verschilt.

Naspeuringen naar de N.V. Maatschappij Helenaveen: Verveningen

- 100 De ontginning heeft opgeleverd:
In het Helenaveen 119 met boekweit bezaaide bunders, welke ongeveer 2,900 mudden
boekweit hebben geleverd.
Hiervan werden 22 bunders te velde staande boekweit verpacht voor den gemiddelden
105 prijs van f126.- per bunder.
Onder Horst zijn eveneens 275 bunders tot de boekweitteeld gebezigd, welke ongeveer
8,000 mudden boekweit hebben opgeleverd; hieronder is begrepen de opbrengst van 100
bunders die te veld staande verpacht zijn voor den gemiddelden prijs van 130 per
bunder.
De steenen gebouwen zijn niet vermeerderd, alleen de keeten voor het werkvolk zijn
110 met twee vermeerderd, terwijl een dezer ter voorziening eener dringende behoefte tot
smederij is ingerigt.
De vaste bevolking bedroeg 45 mannen, 45 vrouwen en 128 kinderen, te zamen 218.
Gelegenheid tot onderwijs wordt dringend vereischt.
De gezondheidstoestand heeft niets te wenschen overgelaten.
115 Ofschoon deze zomer hevige veen- en heidebranden de omstreken teisterden, zoo heeft
men in de hier bedoelde veenderij, weinig beduidende schade daardoor geleden.
Het vervoer van den turf geschiedt deels met schepen van de maatschappij, deels met
andere schepen; uitsluitend tot dit vervoer worden 8 (of 3?) schepen door de
onderneming gebezigd.
120 Van uit het Noorderkanaal zijn aan sluis no. 13 der Zuidwillemsvaart gescht 216
vaartuigen met turf bevracht, metende te zamen 13.902 ton, alsmede aan sluis no. 11
met inbegrip van de schepen belast met turf uit de Somersche en Astensche Peel, 126
vaartuigen, metende te zamen 1,249 ton, alzoo in totaal 342 vaartuigen, metende
15,151 ton.
125 2°. Door de gemeentebesturen van Deurne en Liessel, [...]
- 1 augustus 1858 * **ASSEN** 30 Julij. Sedert eenige jaren is men in deze omstreken,
voornamelijk in het Helenaveen, begonnen met de peel te ontginnen, en wel voor de
boekweitteelt, hetgeen telkenjare gunstige resultaten heeft opgeleverd. Dien ten
130 gevolge heeft men dan ook een groot aantal gemeentegronden tot dat einde verpacht,
welke thans voor het grootste gedeelte in ontginning zijn gebragt. De veenboekweit
staat thans in vollen bloei en belooft eene buitengewone opbrengst. De Zondag 11.
alhier in de omstreken geheerscht hebbende storm heeft veel schade in de tuinen
135 aanmerkelijke nadeel is toegebragt; het grootste gedeelte van het veelbelovend ooft
is afgewaaid. De boekweit heeft hier en daar een weinig geleden, die in de peel is
bijna onbeschadigd. De aardappelen staan uitermate schoon en beloven eene dubbele
opbrengst, de thans geroid wordende zijn groot van stuk en lekker van smaak; van de
ziekte heeft men nog geene sporen ontdekt.
- 140 31 december 1858 **MAATSCHAPPIJ.**
In 1858 werd de N.V. Maatschappij Helenaveen opgericht, omdat het bedrijf veel
kapitaal nodig had. Uitgegeven werden 2000 aandelen van f500 waarvan er 1450 werden
geplaatst. De aangekochte veenderijen bedroegen inmiddels 900 ha eigendom. In 1858
145 kocht de Maatschappij nl. 300 ha veengrond van de gemeente Horst. De comparanten van
de vennootschap waren Jan van de Griendt te 's-Hertogenbosch, Nicolaas van de Griendt
te 's-Hertogenbosch en George Carp te Breda. Het Bestuur bestond uit een directeur
die tevens lid en voorzitter was, vier gewone leden en vier commissarissen. Ieder lid
150 moest destijds vier aandelen op zijn naam bezitten. Deze aandelen bleven in de kas
der maatschappij als onderpand voor het beheer van de bestuurders. De directeur moest
20 [of 30?] aandelen in eigendom hebben, welke werden bewaard in de kas van de
Maatschappij Helenaveen. Zijn salaris bedroeg f2000. De commissarissen - welke
toezicht uitoefenden - moesten minstens 2 aandelen bezitten.
- 155 24 februari 1859 27. Bij besluit van den 13e Mei daaraanvolgende werd bepaald
aanvraag te doen tot het plaatsen van stallen langs de ZuidWillemsvaart, ten einde de
toogpaarden voor besmettelijke aanradingen te vrijwaren en de kosten der toogers
zoo veel doenlijk te bezuinigen.
- 160 9 juni 1859 De ondergeteekende geeft bij deze te kennen, dat er in zijn pakhuis te
Helena-Veen steeds voorradig is en verkrijgbaar, **BESTE HOLLANDSCHE ASCH** à 40 centen
per mud
Helena-Veen den 9 Junij 1859
J. DECKERS.
- 165

Naspeuringen naar de N.V. Maatschappij Helenaveen: Verveningen

30 augustus 1859 [...] Wat betreft de ontginning van afgeveende gronden, men heeft te Helenaveen (gemeente Deurne) daarmede proeven genomen, die gunstige uitkomsten hebben opgeleverd.

170 22 september 1859 TE KOOP GEVRAAGD:

Gebruikte MATERIALEN en AANHOORIGHEDEN eener SCHEEPSTIMMERWERF, geschikt voor den aanleg eener Nieuwe Werf.

's Bosch, J. VAN DE GRIENDT.

175 20 September 1859. (9938)

1 november 1859 Rector T.L. [Theodorus] van de Eijnde in functie. Geboren in Gemert.

7 november 1859 overleden: Nuijts, Josephus Martinus; Rector in Helenaveen, 45 jaar oud. Ziekte: "de zenuwe zinkenkoorts".

180 31 december 1859 de eerste onderwijzer van Helenaveen werd Clemens d'Haene.

11 september 1861 **LIESSEL, 4 Sept. Als eene zeldzaamheid kan men van hier** melden, dat in het naburige Helenaveen en van daar naar hier gaande de aardappelen op de veengronden nog even goed staan als in de maand Mei, en dat noch aan de knol noch aan het loof eenig bederf te bespeuren is. (N.Noordb.Ct.)

11 augustus 1864 - **De nacht van 3 op 4 dezer is voor de gemeente Asten** en omstreken zeer noodlottig geweest. Van de ruim 4000 bunders boekweit die in de veenen van Venray, Sevenum, Horst, Deurne, Helenaveen en Asten prachtig en in vollen bloei te velde stonden, is in dien noodlottigen nacht het grootste gedeelte totaal bevroren, zoodat de geleden schade minstens twee ton kan beloopt. Bij deze ramp heeft zich echter eene opmerkenswaardige bijzonderheid voorgedaan, die nadere vermelding verdient. Een der boekweitverbouwers, voorstander van proefnemingen, heeft volgens de jongst methode een gedeelte van zijn boekweitvelden, ter bevordering der vruchtzetting, met honing geslept. Die perceelen zijn genoegzaam geheel van de vorst bevrijd gebleven, terwijl de naburige geheel weg zijn. Het slepen met honig schijnt dus ook een voorbehoedmiddel tegen vorst te wezen. N. R. C.

18 september 1869 **HELENAVEEN, 16 Sept. In het vorige jaar werd alhier** onder meer aanderen een aardappel geroid van meer dan gewone grootte als hebbende eene zwaarte van 6 oncen. Deze aardappel in de lente dezes jaars gepoot op eene afzonderlijke plaats in den tuin van den heer D. alhier, werd Zaterdag jl. geroid en bragt de aanzienlijke hoeveelheid van honderd drie en vijftig allen zuivere gezonde aardappelen op, wegende te zamen vijf en twintig halve Ned. kilo. Ook staat alhier aan het schoolhuis een drie-jarig perzik boompje, dat dit jaar, voor de tweede maal dragende, bijna drie honderd overschoone perziken heeft opgeleverd.

26 februari 1875 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1874**
210 De bevolking van het Helena-veen groeit in den laatsten tijd sterk aan; en er is ook alle reden toe. De tabaksteelt geeft er gunstige uitkomsten; in het afgelopen jaar o. a. bedroeg het aandeel der planten f600 tot f700 per hektare. Een gezin van zes of zeven flinke arbeiders kan twee hektaren bewerken en bijgevolg ongeveer fl300 's jaars besommen, ongerekend natuurlijk hetgeen er buitendien te verdienen valt.

26 februari 1877 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1876**
220 In het slechts weinige jaren oude Helenaveen werden in 1876 de wijken met 520 M. verlengd. De verveening leverde 171,600 hectoliter turf op. Eene oppervlakte van 244 hectaren werd bezaaid met boekweit; 8 hectaren werden in cultuur gebracht, zoodat op het einde van 1876 132 hectaren in cultuur waren. Voor verschillende werkzaamheden werden besteed 78.279 dagloonen. Van de in aanbouw zijnde R. kath. kerk werd het metselwerk tot 2 meter boven den beganen grond opgetrokken; 10 arbeiderswoningen vierden bijgebouwd; op de sloopsterf waren gedurende het jaar 7 werklieden werkzaam. De vaste bevolking van het Helenaveen bestaat thans uit 90 huisgezinnen met 225 520 zielen.

16 december 1877 Het Gemeentebestuur van DEURNE en LIESSEL zal op Maandag 24 December e. k., des voormiddags te 10 uur, in het openbaar Verkoopen: ZESTIEN MILLIOEN STUKS PUIKJE DROGE TURF, uitmuntend geschikt zoowel voor Particulier gebruik als voor Steen- en andere Fabrieken, staande in de onmiddellijke nabijheid van het nieuwe kanaal van Deurne en Liessel. Bijeenkomst bij de Turf nabij de Directieket in

Naspeuringen naar de N.V. Maatschappij Helenaveen: Verveningen

230 de Gemeente-Veenderij. (46385)

22 maart 1878 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1877**

Omtrent het Helenaveen kunnen wij over 1877 de volgende bijzonderheden melden:
De wijken werden met 510 M. verlengd en de verveening leverde op 1 997,555 HL. turf.
235 Eene oppervlakte van 10 hectaren werd bezaaid met boekweit en 7 hectaren werden
ontgonnen, zoodat met ult. Dec. reeds 139 hectaren in cultuur waren. Voor
verschillende werkzaamheden werd f72,210 aan dagloonen uitgegeven.
Zes arbeiderswoningen, eene tabaksschuur en eene vlasschuur werden bijgebouwd, terwijl
van de in aanbouw zijnde kerk het metselwerk 5 M. boven den grond werd opgetrokken.
240 Op de scheepstimmerwerf konden gemiddeld 7 man geregeld werk vinden. De kolonie telde
op 31 December 99 huisgezinnen met 560 zielen. (H.)

19 maart 1879 **Deurne**, c. a., 17 Maart. Het in eigen beheer door het Bestuur dezer
gemeente gegraven wordende kanaal door de Peel nadert zijne voltooiing. In het
245 afgeloopen jaar is het kanaal op Noord-Brabantsch grondgebied met 4302 meter
verlengd. Daarvoor werd uitgegeven een bedrag van ruim f69.000. In den loop van dit
jaar stelt men zich voor, het kanaal te voltooiën en wel tot de draaibrug in den
Staatspoorweg, nabij het station Helenaveen. De kosten hiervan zullen vermoedelijk
nog f35.000 bedragen.
250 [elders lezen we: De uitgaven worden ruimschoots gevonden in de opbrengst van de
turf, die uit de verveening voortkomt.]

11 mei 1879 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1878**

HELENAVEEN, 10 Mei. Onze streek breidt zich van jaar tot jaar uit. In 1878 werden de
255 wijken 500 M. verlengd, weder 8 hectaren in cultuur gebracht en 6 arbeiderswoningen
en een tabaksschuur bijgebouwd.
De vaste bevolking bestond op 1 Januari uit 109 huisgezinnen, tellende 577 inwoners
De verveening heeft 814,000 dubbele hectoliters turf opgebracht; voor verschillende
werkzaamheden werden 62,830 dagloonen uitbetaald. De bouw der R. K. kerk wordt
260 slechts langzaam voortgezet.

25 juni 1878 * **DEURNE**, 22 Juni. Naar wij vernemen, is eerlang de beslissing der
Regeering te verwachten op de door den heer J. van de Griendt te 's-Bosch, in
hoedanigheid van directeur der Maatschappij tot ontginning en verveening van de Peel,
265 genaamd "Helenaveen" gevraagde concessie tot: a. het verlengen en doortrekken van het
aan die maatschappij behoorend kanaal, genaamd de Helenavaart" tot aan den
staatsspoorweg van Eindhoven naar Venloo onder Deurne en het doen aansluiten van dat
kanaal aan de in dien spoorweg gelegen draaibrug bij de halte "Helenaveen" en b. het
voortzetten der verveening en ontginning, van eene uitgestrekt van 900 hect. peel- en
270 heidegrond onder Deurne (Noord-Brabant) en Horst (Limburg.)

26 augustus 1880 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1879**

Het Helenaveen, gelegen deels in de gemeente Horst (Limburg), deels in de gemeente
Deurne en Liessel (N.-Brabant) leverde in 1879 eene hoeveelheid van 918,139 ton lange
275 turf op, dat is 104,137 ton meer dan in 1878. Daardoor werd eene oppervlakte van 23
hectaren uitgeveend, zoodat op het einde van 1879 de verveende oppervlakte in het
geheel 437 hectaren bedroeg. Van deze waren 153 hectaren tot bouwland en moestuin
ontgonnen. De oogst was gunstig. De vaste bevolking beliep 747 zielen, verdeeld in
183 huisgezinnen.
280

11 maart 1880 Bij Koninklijk besluit van 23 Februari 1880 is onder zekere door den
Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid vast te stellen voorwaarden, aan de
Maatschappij genaamd "Helenaveen" concessie verleend of verlengd tot het verveenen en
ontginnen van de gronden aan de Maatschappij voornoemd toebehoorende, tot het
285 doortrekken van het kanaal tot aan de burg bij de halte Helenaveen in den
Staatspoorweg Helmond-Venloo tot het graven van een bassin aldaar.
De concessie tot verveening en ontginning is verleend voor dertig jaren.

23 maart 1880 * **DEURNE**, 23 Maart. De wijken in ons Helenaveen werden in 1879 met 900
290 M. verlengd. Het kanaal met de wijken heeft thans een lengte van 33,432 M. De
verveening bracht 918,137 ton turf op en met 1°. Januari 1880 waren 152 hectaren in
cultuur. De vaste bevolking bestaat uit 619 personen.

27 maart 1880 **Deurne**, 25 Maart. Omtrent de exploitatie der verveening in het
295 Helenaveen onder deze gemeente kan worden gemeld, dat op het einde van 1879 reeds 152

Naspeuringen naar de N.V. Maatschappij Helenaveen: Verveningen

- 295 hectaren in cultuur waren en dat de vervening 918,137 tonnen turf opleverde. Nieuwe
woningen werden niet gebouwd; de vaste bevolking op 1 Januari 1880 bestond uit 107
huisgezinnen met 619 zielen. De wijken werden met 900 meter verlengd, zoodat het
kanaal met de wijken thans een lengte heeft van 33,432 meter.
- 300 21 augustus 1880 **Helenaveen**, 20 Aug. Het sedert ongeveer 30 jaren bekend geworden
Helenaveen, grensplaats tusschen Limburg en Noord-Brabant, gelegen op drievierde uur
van het station der Staatsspoorwegen, bekend door de enorme opbrengst van lange turf,
heeft zich gedurende de laatste vijf jaren toegelegd op het telen van tabak, en is
daarin aanmerkelijk vooruitgegaan. Op deze uitgestrektheid van uitgeveende gronden,
305 tusschen Horst en Deurne, heeft men, behalve de bouwlanden en moestuinen, geheele
velden met tabak beplant, waarvan de oogst vooral dit jaar aanzienlijk schijnt te
worden. Het gehucht telt eene vaste bevolking van ongeveer 570 zielen. Daarenboven
vinden nog dagelijks een groot aantal vreemdelingen, zoowel Duitschers als Hollanders
310 (meestal van Overijsel), hier hun bestaan. Alhoewel men reeds een aantal pakhuizen
voor het bewaren van tabak heeft, bouwt men nog dagelijks nieuwe woningen, zoodat men
met recht durft onderstellen, dat deze weleer woeste grond, in weinige jaren in een
plaats van welvaart zal veranderd zijn, waartoe het daarbij gelegen kanaal, niet
weinig zal bijdragen.
- 315 21 augustus 1880 * **HELENAVEEN**, 20 Aug. Deze gemeente, die nog maar een 30-jarig
bestaan heeft, mag zich voortdurend in een zekere mate van welvaart verheugen.
Behalve de ontginning der veengronden, waardoor aan honderden handen uit de verst
verwijderde gewesten, zelfs uit het buitenland, werk, verschaft wordt, levert de
tabaksteelt geen geringe voordeelen op. Geheele velden, zoover het gezicht maar
320 reiken kan, zijn daarmede bebouwd en in geen der laatste jaren heeft dit artikel
zooveel beloofd als thans. Groote planten, stevig opstengel en breede bladeren,
voorspellen een zeer voordeeligen oogst. Men begint reeds met het plukken. Deze
tabak, getrokken van Manilla-zaad, is daarenboven zeer gezocht. De boekweit op deze
losse gronden staat allerprachtigst en belooft een buitengewone opbrengst.
- 325 28 augustus 1880 **Venloo**, 26 Aug. De verwachting en de opbrengst van de veldgewassen
zijn over 't algemeen, dit jaar, in deze streken nog al gunstig te noemen. De meeste
hoofdproducten, zooals tarwe, rogge, gerst en haver, zijn reeds meerendeels binnen,
en hebben een tamelijk beschoot opgeleverd, bijzonder over de haver hoort men aller
330 tevredenheid.
Met het afmaaien van boekweit heeft men een begin gemaakt; de opbrengst hiervan is
evenwel verschillend; eenige stukken beloven veel, andere integendeel minder, hetwelk
men toeschrijft aan den in 't begin van het voorjaar geheerschte hebbende kouden N.
O. wind.
- 335 De zomeraardappelen hebben ruim opgeleverd; bij de winteraardappelen begint men wel
op eenige stukken de jaarlijks terug komende ziekte te bemerken; en daar men, volgens
sommige landbouwers, vreest, dat deze toeneemt, zal men zich haasten met het rooien
hervan; wat qualiteit evenals quantiteit aangaat, heeft men in tal van jaren niet
zulke goede opbrengst gehad; vele stukken worden hiervan reeds onuitgedaan
340 verhandeld; de prijzen zijn nog zeer variëerend, doch minder dan vorige jaren.
De eerste groenten, zooals: erwten, boonen, wortelen, enz. hebben ruim opgeleverd, en
nog al tamelijk hooge prijzen zijn daarvoor bedongen geworden.
Snij- en tuinboonen zijn overvloedig; hiervoor wordt de prijs van 6 à 9 cent per kilo
bested, terwijl deze in vorige jaren tot 12 cent hebben gekost.
- 345 Komkommers en Augurken, hoewel deze door de thans aanhoudende droogte en warme dagen
meer hebben opgebracht, dan men aanvankelijk had gemeend, laten toch nog, in
vergelijking met andere jaren, veel te wenschen over: de prijzen hiervan belopen
tusschen 60 à 72 cent naar gelang der grootte.
Omtrent de najaarsgroenten koestert de landbouwer goede hoop, daar de verschillende
350 moessoorten een goed aanzien hebben, en de plant meer ontwikkeld en vaster is, dan in
vorige jaren het geval was, bijzonder de herfstwortelen, welke men hier nog al
tamelijk veel trekt, beloven een goede opbrengst.
Het grasgewas, hoewel dit een goed aanzien heeft, hangt de opbrengst hiervan nog meer
of min af aan de komende weersgesteldheid.
- 355 Aangaande de verwachting omtrent het verschillend fruitgewas, is men wel
teleurgesteld, want de fijne vruchten zijn schaarsch, peren weinig, appelen
integendeel meer; doch de prijzen blijven, met vorige jaren vergeleken, hiervan nog
steeds hoog.
- 360 De bijenhouders, die men aanmerkelijk tusschen hier en Helenaveen vindt, zijn over
het algemeen zeer tevreden en vleien dit jaar zich in een rijke opbrengst te

verheugen, daar hier in 't algemeen de korven aanmerkelijk zwaarder zijn dan het vorige jaar.

7 april 1881 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1880**

365 Omtrent het Helenaveen, onder Deurne, kan het navolgende worden medegedeeld: De
wijken zijn verlengd met 500 meters. Het kanaal is voltooid tot aan den
Staatsspoorweg; de geheele lengte van het kanaal met de wijken bedraagt thans 35,472
meters. De verveening wordt met kracht voortgezet; ze leverde in 1880 1,007,541
370 tónnèh turf; bij het einde des jaars waren 160-hectaren in cultuur gebracht. De
bevolking bestaat thans uit 106 huisgezinnen met 511 zielen.

5 september 1881 Maakt men tegenwoordig papier niet enkel uit lompen, maar ook wel
uit hout, stroo en verschillende planten, een Duitscher meent nog op voordeliger
wijze papier te kunnen fabricceeren uit de bovenste turflaag, de zoogenaamde vale
turf. Volgens de "Echo der waarheidsvrienden" heeft hij daartoe bij het Station
Helenaveen in Noord-Brabant een fabriek opgericht, welke in September in werking zal
treden.

18 februari 1882 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1881**

375 **DEURNE**, 16 Febr. Gedurende het afgelopen jaar zijn door het kanaal Helenaveen 290
schepen in- en uitgevaren met een gezamenlijken inhoud van 339,500. In aanmerking
nemende dat de Z.-W. vaart van 22 Juli tot 10 Aug. was gesloten, was deze
scheepsbeweging gewis niet onbelangrijk.

380 27 februari 1882 **DEURNE**, c. a. 25 Febr. Blijkens het door de Maatschappij tot
vervening en ontginning van het Helenaveen onder deze gemeente, uitgebracht verslag
werden in het afgelopen jaar afgeleverd 927,848 ton turf; 8 hectaren werden in
bewerking gebracht, zoodat thans 168 hectare zijn ontgonnen. De vaste bevolking
bestaat uit 130 huisgezinnen met 674 zielen. Het kanaal is verlengd met 920 meter, de
totale lengte van het kanaal in de wijken bedraagt thans 36,490 meter. De haven bij
385 den Staatsspoorweg werd verlengd met 100 meter en is thans tot de aanluiting van den
spoorweg gereed.

2 maart 1882 [...] De scheepvaart, een[s]szins minder dan het vorig jaar, was
gestremd van 15 Januari tot 4 Februari

390 17 augustus 1882 In 1881 leverde het Helenaveen, gelegen deels in Noord-Brabant,
927,848 ton lange turf op, of 79,693 ton minder dan in 1880. Daarvoor werd een
oppervlakte van 25 hectaren uitgeveend, zoodat op het einde van 1881 de verveende
oppervlakte in het geheel 489 hectaren bedroeg. Van een veen waren 168 hectaren tot
395 bouwland en moestuinen ontgonnen. De vaste bevolking van het Helenaveen bedroeg 562
zielen, verdeeld in 108 huisgezinnen. Bovendien bevonden er zich 22 gezinnen,
bestaande uit 112 personen, aan boord van schepen.

400 5 november 1882 **HELENAVEEN**. De rekening der Maatschappij tot ontginning en vervening
der peel, genaamd Helenaveen, levert over 1881 een nadeelig saldo van ruim f43,000
op. Verschillende omstandigheden werkten daartoe samen.
Tengevolge van den langen winter die tot in het voorjaar aanhield, werd door de
steenfabrikanten het werk veel later dan in andere jaren begonnen, terwijl de
405 voortdurende regens in de maanden Augustus en September het steenbakken veel vroeger
deden ophouden. Vandaar een veel geringer verbruik van turf dan in andere gewone
omstandigheden. De Zuid-Willemsvaart was in de maand Augustus gesloten en daardoor de
uitvoer belet; de turfprijzen waren daarenboven het gansche jaar door zeer laag. Ook
de natte zomer van het jaar 1880 had op de rekening van het afgelopen jaar een
hoogst nadeeligen invloed.

410 22 november 1882 In de vergadering van de Noord-Brabantsche Maatschappij van
Landbouw, Afdeeling Eindhoven, gehouden op Dinsdag 14 Nov. j.1., onder leiding van
den Voorzitter den Heer van Briel, bracht de Voorzitter der onderafdeeling Stratum,
de Heer Borrenbergen, rapport uit omtrent de genomen proeven met nieuwe soorten van
aardappelen:

415 1e. *Magnum bonum*, afkomstig uit Zeeland, doch één jaar verbouwd in het Helenaveen.
2e. *Magnum bonum*, rechtstreeks verkregen uit Zeeland, van den kleigrond.
3e. *Champignon*, ook verkregen uit Zeeland.
4e. *Bohemer*, verstrekt door het Hoofdbestuur der Noord-Brabantsche Maatschappij van
Landbouw.

Naspeuringen naar de N.V. Maatschappij Helenaveen: Verveningen

420 De eerste soort bracht op per are 580 liters, zijnde 65 hectoliters per 1/6 hectare.
De tweede soort gaf 330 liter per Are, zijnde ruim 54 hectoliters per 1/6 hectare.
De derde soort leverde 600 liter per Are of 99 hectoliters per 1/6 hectare.
Het loof dezer drie soorten is langer groen gebleven dan dat van aardappelen, welke
425 men hier gewoonlijk plant, doch is evenwel wegens ziekte gevallen. Aan de *Magnum
bonum* zijn echter geen zieke knollen bevonden; terwijl de *Champignon* wel voor 2/3
gedeelte verbruurd was.
De *Magnum bonum* is een zeer gave aardappel, doch de *Champignon* is zeer ongelijk en
heeft diepe oogen; maar in smaak wint deze het verre boven den *Magnum bonum*, daar hij
meer van lossen aard is.
430 De vierde soort, de Bohemer, is slechts met een enkelen poter door verschillende
leden der afdeeling beproefd. Allen roemen de opbrengst, doch veel minder den smaak.
Het loof is klein, de knol is van ziekte vrij gebleven.
Ook werd door den Voorzitter der onderafdeeling Stratum rapport toegezegd aangaande
de verkregen uitkomsten met eene nieuwe soort van Zaaihaver en St. Jans rogge.

435 13 maart 1883 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1882**
* **DEURNE**, 11 Maart. De vervening van het Helenaveen bracht in 1882 778939 tonnen turf
op; 170 hectaren zijn thans in cultuur gebracht. Twee stoomfabrieken tot het maken
van turfstrooisel zijn in 1882 gebouwd en thans in werking gebracht. De vaste
440 bevolking bestond 1 Januari jl. uit 98 huisgezinnen met 502 bewoners.

28 april 1883 **Helenaveen**, 26 April. De aflevering der Veenturf geschiedt druk, tegen
22 a 23 cts. de ton, met de vracht

445 20 maart 1884 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1883**
Helenaveen, 23 Febr. In 1883 zijn de Helenavaart afgevaren 273 schepen, met een
gezamenlijke inhoud van 27,449 sloopstonden, tegen 346 schepen, met 32,650
sloopstonden, in 1882.
Deurne, 18 Maart. De vervening in het Helenaveen, onder deze gemeente, leverde in
450 1883 360,000 tonnen turf op. Behalve de 170 hectaren, in vorige jaren in ontginning
gebracht, zijn in 1883 van de veengronden nog 60 hectaren met boekweit bezaaid. De
vaste bevolking telt thans 511 zielen.

455 27 november 1884 De Heer J. van der Griendt, directeur der Maatschappij Helenaveen,
heeft als zoodanig zijn ontslag gevraagd.

460 25 maart 1885 [...] Dat er in een achterhoekje van Noord-Brabant, waar voorheen
niets dan heide en moeras bestond, tegenwoordig zooveel werk wordt gemaakt van de
tabakscultuur, zou niemand denken. Bij aflevering bleek nl. dat door de gezamenlijke
tabaksplanters in Helenaveen in 1884 de niet geringe partij van 66,000 pond was
verbouwd. (*Echo v. Cuyk.*)

11 juli 1885 **Tabakscultuur in Nederland.**
Mijnheer de redacteur!
465 In uw geacht "blad van 1 Juli, n° 157, las ik onder de rubriek *Nieuws uit Holland*, om
als bewijs van welslagen der tabakscultuur op afgeveende gronden te strekken, de
mededeeling dat A. P., in het Helena-Veen 66000 ponden geteeld waren.
Die mededeeling eindigt met de woorden; «Weder een nieuwe aanwijzing voor
470 veldeigenaren van onze noordelijke, afgeveende gronden, waar men tot nu toe nooit
deze cultuur heeft, beproefd.»
Het zij mij vergund hieraan een paar opmerkingen toe te voegen.
Deze tabakscultuur in de Peel (zoogenaamd Helena-Veen) is volstrekt niet nieuw.
In het verslag van den directeur der «Maatschappij tot Ontginning en Verveening van
475 de Peel," genaamd Helena-Veen, van 6 April 1875, dus 10 jaren geleden (het oudste
verslag dat ik bij de hand heb), komt met betrekking tot deze, zaak voor:
«Evenals in het vorige jaar is de tabakscultuur goed geslaagd; het voornemen bestaat
dan ook om deze cultuur van lieverlede uit te breiden, daar behalve de voordeelen,
die de maatschappij rechtstreeks geniet, de daartoe aangelegde gronden een groote
480 waarde verkrijgen en thans reeds een aantal huisgezinnen een ruim bestaan in de
bewerking van de tabak vinden, wat tot welvaart der bevolking in Helenaveen zal
strekken.»
In dat jaar werden slechts bebouwd 5.5 hectaren, die per hectare 2730 kilogram
opbrachten.
In het verslag van verleden jaar, van 27 Mei 1884, dat mede hier voor mij ligt, komt

Naspeuringen naar de N.V. Maatschappij Helenaveen: Verveningen

485 voor:

«Nog nimmer kon de tabakscultuur-rekening op zulk een goeden uitslag wijzen als in het afgelopen jaar. Een ruim gewas van uitmuntende qualiteit enz. 14.78 hectaren leverden gemiddeld op 1910 kilo tabak en 90 kilo zuigers per hectare.»

490 Deze gunstige resultaten in het Helena-Veen verkregen, zijn echter geenszins een bewijs, dat de veenderijen in de noordelijke provinciën ook daartoe zouden kunnen geraken.

Ik veronderstel dat wanneer de geschiktheid en aard van den grond zich daartoe eigenden, de nijvere bewoners van het noorden van ons land ook reeds lang tot de tabakscultuur zouden zijn overgegaan, maar de Peel (Helena-Veen) bestaat genoegzaam 495 geheel uit hoog veen. De veenlaag bereikt een dikte van 1½ tot 7 meter, waaronder men een vaste grondlaag vindt van zand en leem (klei), bijzonder geëigend voor de tabakscultuur. Indien dus een voorbeeld met zulke gunstige gevolgen, na zooveel jaren in de noordelijke streken geen navolging heeft gevonden (hetgeen ik trouwens niet 500 weet) moet men wel tot de gevolgtrekking komen, dat de gronden daar er niet toe geschikt zijn.

Aangezien zich hier op Java ook nog belanghebbenden in het Helena-Veen bevinden, zal het mij zeer aangenaam zijn deze regelen door u opgenomen te zien.

E. A. M. Carp.

505 *Mede-Hoofdoprichter van genoemde Maatschappij.*
Bayeman, Probolinggo, 7 Juli 1885.

6 mei 1886 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1885**

510 De veenderij te Deurne leverde in 1885 ruim 1 miljoen ton turf, waarvan de helft voor de fabricage van turfstrooisel bestemd was. In het Helenaveen werden 857,743 ton turf gestoken, en zeven HA. uitgeveende grond tot bosch aangelegd.

29 maart 1886 Deurne, 26 Maart. De veenderij dezer gemeente leverde in 1885 515 1,080,000 tonnen turf, waarvan 580,000 eerste qualiteit; de overige 500,000 tonnen waren tot het maken van turfstrooisel. 1.38 H. A. veengrond werd in cultuur gebracht. In het Helenaveen onder deze gemeente, werden in 1885 857,743 tonnen turf gestoken, waarvan 245,032 lange of 1set qualiteit. Grond werd aldaar niet ontgonnen, doch 7 H. uitgegeveende grond werd tot bosch aangelegd. De vaste bevolking van het Helenaveen 520 telt thans 109 huisgezinnen met 577 bewoners.

14 december 1886 [...] Te Woudenberg en te Nijkerk werd nog niets verkocht, evenmin te Helenaveen, in Noord-Brabant, waar ongeveer 80,000 halve Kilo's geteeld werden. Te Helenaveen is het gewas zeer goed geslaagd; het bestgoed heeft echter een weinig van 525 hagel geleden.

6 mei 1888 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1887**

In het Helenaveen onder Deurne zijn thans in cultuur gebracht 150,6392 hect. 530 bouwland, 66,6291 hect. bosch en 3,0670 hect. westlandsche tuin.

In 1887 leverde de verveening 300,800 ton lange- en 347,400 ton grauwe turf. Er werden afgeleverd 268,602 ton lange turf, 210,093 ton kluiten en 16,183657 KG. 535 turfstrooisel.

15 mei 1889 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1888**

535 – **Maatschappij Helenaveen.** Uit het verslag over 1888 blijkt, dat in dat jaar 352,670 ton zwarte turf en 819,000 ton vale of grauwe turf voor turfstrooisel werden gegraven. Er werden 286,130 ton zwarte turf en 154,763 ton afval van zwarte turf afgeleverd. Men ging geregeld met de ontginning der gronden voort; 10 hectaren mastbosch werden aangelegd.

540 Hiertoe in staat gesteld door een belangrijke geldelijke bijdrage van Z. M. den Koning, werd een fonds gesticht onder den naam "Fonds Koning Willem III", met het doel den landbouw en de veeteelt te helpen ontwikkelen en de welvaart te bevorderen. Deze stichting, waarvan Z. M. de Koning het beschermheerschap heeft aanvaard, is voor de ontwikkeling fan Helenaveen van groote waarde te achten. De bevolking van 545 Helenaveen bestond op 31 December 1888 uit 617 zielen.

De vervening der gemeente Deurne bedroeg 568,501 ton zwarte en 1,068,320 ton vale turf. Aan de beide fabrieken van de firma's Feder Wolff & Co. en Steeg & Esser werden te samen 192,000 kub. meter vale turf tot strooisel verwerkt. Van den uitgeveenden grond werd 2.17 hect. in cultuur gebracht, terwijl een grindweg werd aangelegd van het kanaal naar den prov. weg Deurne-Liessel. 550

Naspeuringen naar de N.V. Maatschappij Helenaveen: Verveningen

3 januari 1888 De turfstrooiselfabriek te Nieuw-Amsterdam (Dr.) is in publieke veiling aangekocht door de heeren Van der Griendt te Helenaveen (N.-B.) voor de som van f6259.

555 2 juli 1888 Gedurende de laatste dagen is het vaarwater in den Rijn nog belangrijk verbeterd, en bedroeg in de afgelopen week gemiddeld 11 voet. Thans is het water vallende. De scheepvaart blijft levendig, en de aanvoer van turf aan de steenfabrieken blijft geregeld aanhouden.

560 Te Renkum zijn voor het eerst ook eenige ladingen turf uit Helenaveen (N. B.) aangevoerd.

565 2 juli 1888 Morgen, Zondag 1 Juli, zal de Heer J. J. van Tol, te Helenaveen (N.-Br.), den dag herdenken waarop hij vóór 25 jaren in dienst trad als briefvengarder. De aard zijner werkzaamheden is sinds dien tijd, door het verbeteren van de wegen en door het toenemende postverkeer, aanmerkelijk gewijzigd, doch de Heer Van Tol is er onder alle omstandigheden in geslaagd zich de algemeene achting te verwerven en die te behouden.

570 1 maart 1889 **Helenaveen.** Omtrent den financieelen toestand der Mpij tot ontginning en vervening der Peel, genaamd Helenaveen, weidt aan de *N. R. Ct.* bericht: In het afgelopen jaar is de financieele toestand der Mpij. opnieuw verbeterd. Er werd eene winst behaald van f57,000. Van deze som wordt f27,000 gereserveerd voor afschrijvingen; f5000 moet volgens de statuten in reserve gestort en aan tantièmes uitgekeerd worden, zoodat f25,000 ter uitkeering overblijft, makende f18 per aandeel van f 500.

575 In het vorig jaar werd de restant obligatieschuld der Maatschappij ad f45,000 afgelost.

580 Nu reeds gesloten overeenkomsten van verkoop voor 1889 verzekeren over het loopende jaar eene belangrijk grootere winst, terwijl dan ook weder aan de aandeelhouders zal ten goede komen het voor afschrijving op de bezittingen der maatschappij gereserveerde, in den vorm van eene niet onbelangrijke terugbetaling op het kapitaal. De, bij eenige jaren geleden vergeleken, zoozeer verbeterde toestand der maatschappij kan grootendeels worden toegeschreven aan de reusachtige ontwikkeling der turf strooiselnijverheid. Het debiet is van 5,000.000 KG. tot 30,000,000 in het laatste

585 jaar gestegen, en het toenemende verbruik maakt, bij stijgende prijzen, dezen tak van nijverheid tot een der belangrijkste, die door de Maatschappij worden gedreven.

12 maart 1890 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1889**

590 In de veenderij der gemeente Deurne (N.-B.) en in 't Helenaveen werden in 1889 gegraven: 87,500 M3 lange turf en 387,150 M3 grauwe turf voor turfstrooisel en afgeleverd: van de eerste soort 126,230 M3 en van de tweede soort 388,910 M3. Van den uitgeveenden gemeentegrond zijn 7.52 hect. voor tuin- en bouwgrond in cultuur gebracht.

595 De vaste bevolking van 't Helenaveen bestaat thans uit 139 huisgezinnen met 760 personen van welke 393 mannen en 367 vrouwen.

Het Deurnesche kanaal werd in 1889 bevaren door 214 schepen, metende 15,287 tonnen; de Helenavaart door 211 schepen, metende 24,392 tonnen.

600 26 maart 1889 **Met dankbaarheid en een tevreden gevoel,** zooals het Dagblad zegt, heeft het volk 's konings verjaardag gevierd, daar de berichten omtrent de gezondheid van zijne majesteit in de laatste dagen te voren wat gunstiger waren. Men zou ook kunnen beweren, dat juist als andere jaren naar de parade ia gekeken en naar het vuurwerk en dat draaimolen en poffertjeskraam in het Voorhout evenveel volk trokken als anders. En geen wonder, daar de smart over 's

605 konings ziekte meer. uit het verstand dan uit het hart voortkomt. Ware dit laatste het geval, dan zou men ook niet de onkiesheid hebben thans reeds op eene eerstdaags alhier te houden openbare verkooping van historische portretten en handschriften twee brieven te doen, die in 1848 door den koning, toen nog kroonprins, aan een musicus te Parijs werden geschreven over de revolutie van dat jaar en over den schouwburg hier

610 in den Haag. Intusschen heeft ditmaal de koning op een der dagen, dat hij zich wat beter voelde, een som van f 31000.- geschonken aan het Helenaveen, om als zelfstandig fonds daar den landbouw ten nutte te komen.

615 4 mei 1889 **Bij de stierenkeuring te Asten (L.) is aan den stier,** die onlangs door Z. M. den Koning aan de "Maatschappij Helenaveen" ten geschenke werd gegeven, met algemeene stemmen de eerste prijs toegekend.

Naspeuringen naar de N.V. Maatschappij Helenaveen: Verveningen

620 9 juni 1889 **Wageningen, 8 Juni. Tabak.** De laatste dagen was de handel van weinig beteekenis. Alleen te Elst (bij Amerongen) werden eenige partijen 1888er bestgoed verkocht tegen den geringen prijs van f7.50 per 50 KG. Op verschillende plaatsen bleef van het laatste Tabaksgewas alles nog onverkocht, als te Wageningen nog circa 180,000 en te Nijkerk pl.m. 300,000 halve kilo's, terwijl te Woudenberg en Helenaveen de gewassen van 1887 en 1888 nog in handen der planters bleven.

625 26 april 1890 - **De Maatsch. Helenaveen** keert over 1889 een dividend uit van f23 per aandeel.

630 11 augustus 1890 **Omtrent het tabaksgewas wordt ons uit Wageningen** het volgende gemeld: In de Betuwe en onder Rhenen, Elst en Amerongen is het grootste gedeelte van het zandgoed geoogst. Het gewas staat flink te veld, doch als het weer nu gunstig blijft, zal de laat gepoote tabak te prefereeren zijn boven de vroege, die te weinig zon heeft gehad. Op vele plaatsen blijft de tabak van vorige jaren nog onverkocht, o. a. te Valburg, Elst (Betuwe), Kesteren, Nijkerk, Helenaveen, Wageningen enz. Alleen te Rhenen, Elst en Amerongen bleven nog circa 160,000 halve kilo's in handen der planters.
635 Te Wageningen wordt dit jaar nog niet het 1/10 gedeelte verbouwd van vorige jaren.

640 17 april 1891 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1890** In de te 's-Bosch gehouden jaarlijksche algemeene vergadering van aandeelhouders der Maatschappij Helenaveen waren tegenwoordig 887 aandeelen, uitbrengende 102 stemmen. De voorzitter-commissaris schetste in korte doch gevoelvolle woorden het vele goede, door wijlen Z. M. koning Willem III aan de Maatschappij gedaan, waarvan het fonds voor de arbeiders te Helenaveen, dat zijn naam draagt, ook in de toekomst het sprekend bewijs zal blijven. Vervolgens werd de rekening van 1890 goedgekeurd en vastgesteld en het dividend bepaald op f14 per aandeel. Uit het verslag van den directeur bleek o. a. dat de turfstrooisel nijverheid in het afgelopen jaar in niet
645 zoo gunstigen toestand verkeerde als in 't jaar te voren, ten gevolge van een overvloedigen stroo-oogst en van grooter aanbod dan vraag.

650 16 november 1891 [...] De tabakscultuur is dit jaar weer belangrijk verminderd. Te Helenaveen, Wageningen, Woudenberg, Velp en De Steeg wordt in 't geheel geen tabak meer verbouwd. [...]

655 1 december 1892 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1892** **MEIJEL.** 28 Nov. Een groote bedrijvigheid heerscht tegenwoordig te Helenaveen in de Peel. Vijf fabrieken werken dag en nacht en zenden haar product - turfstrooisel - de wijde wereld in. Pl. m. 200 werklieden vervaardigen in een etmaal 50 à 60waggonen turfstrooisel, d. i. pl. m. 3½ millioen kilo per week, die niet alleen naar Duitschland, naar België, Frankrijk en Engeland worden verzonden, maar zelfs den wijden Oceaan oversteken en van New-York naar San-Francisco getransporteerd worden.
660 Voeg bij deze fabriek arbeiders een gelijk getal turfvletters (aanvoerders) en een nagenoeg tweemaal zoo sterk korps turfdragers, en men kan zich een denkbeeld vormen van het leven en de beweging, die deze uitgebreide industrie met zich brengt. Met vreugde kunnen wij dan ook den materiëelen vooruitgang dezer veenkolonie constateeren, met welgevallen in 't verschiet een aanvallig dorpje begroeten, dat
665 binnen enkele jaren in de eens zoo woeste en onherbergzame "Peel" aan de halte Helenaveen zal verrijzen.

670 27 juni 1892 Tot directeur der Maatschappij "Griendtsveen", te Helenaveen, is benoemd: de Heer J. C. van de Blocquery, te Geldermalsen.

675 13 november 1893 - Uit Helenaveen: Dank aan het enorme gebruik, dat in Duitschland en vooral in de Rijnprovincie in Zuid-Duitschland, van het turfstrooisel gemaakt wordt, heeft deze industrie een ongekende vlucht genomen. In den loop van dit jaar, alzoo in 10 maanden, werden van hieruit naar Duitschland verzonden niet minder dan 6000 waggons van 10,000 kg., tegen 3800 waggons in 1892, 3700 waggons in 1891 en 3000 waggons in 1890. Zoals uit het bovenstaande blijkt, bedraagt de omzet van dit jaar bijna het dubbele van 1892. Het is dan ook voor de turfstrooisel-industrie een bijzonder gunstig jaar. Niet alleen dat de prijzen ruim 80 pCt gestegen zijn, ook de kosten van het vervoer
680 zijn beduidend minder geworden. Door de Duitsche spoorwegen toch zijn sedert Juni de vrachtloonen op dit artikel met 25 pCt. verminderd, terwijl voor zendingen naar de Rijnprovincie, als zijnde daar door het misgewas het meeste gebrek aan stroo, nog

bovendien 25 pCt. reductie werd toegestaan.

680

31 maart 1894 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1893**

Verveningen.

Omtrent de verveningen in Noord-Brabant kan over 1893 het volgende worden medegedeeld:

685

De veenderij onder Deurne leverde 115,826M3 zwarte- en 328,000 M3 vale of grauwe turf voor turfstrooisel; afgeleverd werden 109,191 M3 zwarte- en 201,842 M3 grauwe turf. Thans zijn ruim 812 hectaren ontgonnen, waarop, voor zoover ze voor cultuur bestemd zijn, gewone tuinvruchten, aardappelen, rogge en haver worden geteeld.

690

Ook in het Helenaveen onder genoemde gemeente, werd de vervening geregeld voortgezet. In 't geheel werden vergraven 43,695 M3 zwarte en 923,930 M3. vale of grauwe turf voor turfstrooisel; afgeleverd werden 31,790 M3 zwarte turf en 314,738 M3. grauwe turf tot turfstrooisel verwerkt. Bij gebreke van geheel uitgeveenden grond werd met in cultuur brengen niet voorbijgegaan. De bevolking van Helenaveen bestond einde 1893 uit 157 gezinnen, tellende 894 personen.

695

De vervening onder Asten is in exploitatie bij de Maatschappij "Griendtsveen" te Rotterdam. Aldaar werden 514,200 M3. grauwe turf gegraven en 37,381,000 KG. tot turfstrooisel verwerkt.

29 juni 1942 **Verveningen van de Maatschappij Helenaveen in 1942**

700

VEENDERIJ IN DE PEEL. Levert straks duizenden ha nieuw bouwland.

Het Algemeen Handelsblad schrijft over een bezoek aan de Peel het volgende:

Een harde blauwe lucht, waarin witte wolken drijven, welft zich over het wijde land van de Peel. Dit veenlandschap is niet zoo eentonig als het veengebied elders wel eens kan zijn. Overal ziet ge berkenstammen zilveren, die iets vriendelijks aan dit land geven. Het wolgras staat nu op z'n mooist en er zijn zelfs gebieden waar de wilde zuring op een zandig strookje roode plekken teekent in het sombere bruin van den bodem.

705

Wij rijden door Helenaveen en vinden het de vriendelijkste veenkolonie op aarde De Helenavaart werd niet druk meer bevaren door turfschepen. Hier en daar pronken zelfs waterlelies. Onbruikbaar is zij daarom niet, want zij voedt met haar water de tuinderijen, die er toe meewerken het land het vale stempel van het veen te ontnemen. De turfgravers zijn namelijk tuinders en boeren geworden toen er met meer verveend werd. Toen dan ook de veenderij weer ter hand moest worden genomen, moest zulks geschieden met fabrieksarbeiders uit De Grontmij. organiseert dezen arbeid voor de fabrieken, die hier brandstof graven.

715

Het vervenen geschiedt machinaal en ook met de hand. Het was eerst moeilijk werk voor textielarbeiders, doch zij hebben het aardig geleerd en de meesten maken een goed loon.

Ook de gemeente Deurne, die zelf een turfstrooiselfabriek heeft, verveent weer sterk. Daar wordt nu machinaal verveend, hetgeen in de Peel nog nooit was gebeurd, liefst zes machines zijn er tegelijk aan het werk gezet. Het eigenlijke werk geschiedt door de Grontmij., evenals voor de fabrieken. Bij Helenaveen worden zoo 500, in het Mariaveen 760, bij Venraij 1000 en bij Sevenum 1000 h.a. onderhanden genomen. Een nieuwe breede weg wordt door het veen gebaad, die het land zal ontsluiten. Door deze nieuwe vervening komt er onder Helenaveen plaats voor een 50-tal nieuwe boerderijen. Onder Venraij komen er 80, die door de gemeente zullen worden verhuurd.

720

Wij gaan door het nieuwe land van Venraij. Aan de eene zijde van den weg het land, dat nu zijn tweede gewas draagt. Aan de andere zijde de tweede uitzaai. Duidelijk valt het onderscheid te zien. Het tweede gewas te prachtig. Het is meest rogge, die hoog opgeschoten is, al heeft zij aan bemesting niet ontvangen wat zij anders gekregen zou hebben. Een tweede gewas is altijd beter dan een eerste bij een ontginning. De boerderijen zijn nog niet verrezen hier. Langs den nieuwen weg zien wij hier en daar hoger gelegen plekken, waar meestal aardappelen groeien. Daar zullen later boerderijen worden gebouwd.

730

Dit land is prachtig ontgonnen. Door 60 a 80 cm. diep te spitten en alle oneffenheden weg te werken, is het land volkomen geëgaliseerd en zitten er ook geen harde banken meer in den grond. Hooggelegen zand, dat niet geschikt is voor ontginning, krijgt een bosch, dat behalve het natuurschoon de voorziening met mijn- en geriefhout zal dienen.

735

Hoe goed het land bewerkt is zien we later als wij voorbij IJsselstein komen, een Peel-dorp, dat niet veel ouder dan een kwart eeuw is. Het land hier omheen is indertijd met den stoomploeg ontgonnen. De ploeg legt het af tegen de spade. Oneffenheden worden niet weggewerkt. Daardoor liggen er vaak slechte plekken in het land, waar de stand van het gewas achterblijft bij de overige deelen. Zulks dan nog

740

afgedacht van de minder diepe bewerking van den bodem, die zich eveneens wreekt. 745
 Ontginning en herontginning zijn werken, die aangewezen blijven om met de hand te
 worden uitgevoerd. Dit middel tot bestrijding der werkloosheid loont echter den
 arbeid, doordat het een goede opbrengst uit den grond haalt. Particulieren zijn
 zelden in staat dit werk voor eigen rekening te laten uitvoeren. Vroeger is er heel
 vaak onvoldoende ontgonnen. Op dat land leidt de boer vaak een noodlijdend bestaan. 750
 Het bewijs is geleverd, dat er beter ontgonnen kon worden. Daarvan profiteeren de
 boeren, die op het nieuwe land komen te zitten, maar ook de omgeving waar zij zich
 vestigen, waar nieuwe werkgelegenheid ontstaat voor landarbeiders en voor
 ambachtsbedrijven. Behalve tot groote lichamen, die complexen grond hier hebben
 liggen, is het ook tot de boeren, die soms 1 a 2 h.a. woesten grond naast hun land 755
 hebben liggen, in Brabant allang doorgedrongen, dat zij dien moeten laten ontginnen
 op de goede wijze. Vele boeren krijgen er zoo wat nieuw, goed ontgonnen land bij,
 hetwelk hun meer bezigheid op hun bedrijf en een beter bestaan geeft.
 Brabant bezit nog 3600 h.a. onontgonnen hoogveen, meest in deze streek gelegen, waar
 straks het veen overgaat in zand en hei van de Peel, waarvan een groot deel kan 760
 worden ontgonnen.

Personenregister

J. van de Griendt.....	1
Nicolaas van de Griendt te 's-Hertogenbosch.....	3
George Carp te Breda.....	3
J. DECKERS.....	3
Rector T.L. [Theodorus] van de Eijnde.....	4
Nuijts, Josephus Martinus.....	4
Clemens d'Haene.....	4
Heer van Briel.....	7
Heer Borrenbergen.....	7
E. A. M. Carp.....	9
Heer J. J. van Tol, te Helenaveen.....	10
J. C. van de Blocquery, te Geldermalsen.....	11